

ВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Є.М. Терехов, канд. екон. наук, доцент;

О.В. Прокопенко*, канд. екон. наук, доцент

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»;

*Інститут заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання Сумського державного університету

У статті досліджено сутність транснаціональних корпорацій, їх характерні риси, а також позитивні та негативні наслідки транснаціоналізації національної економіки.

Ключові слова: *транснаціональні корпорації, транснаціоналізація господарства, світова економіка, глобалізація, глобалізація виробництва.*

В статье исследовано сущность транснациональных корпораций, их характерные черты, а также позитивные и негативные последствия транснационализации национальной экономики.

Ключевые слова: *транснациональные корпорации, транснационализация хозяйства, мировая экономика, глобализация, глобализация производства.*

ВСТУП

Постановка проблеми. Однією з форм міжнародного бізнесу, яка на сучасному етапі відіграє важливу роль у формуванні стратегії розвитку економічної системи України, є транснаціональні корпорації (ТНК), а транснаціоналізація є ключовою характеристикою сучасних світогосподарських відносин. В умовах формування ринкової інфраструктури світової економіки під впливом глобалізації та інтеграції світового господарства транснаціональні корпорації завойовують все нові ринки і прагнуть подальшого розширення економічної влади. Для сучасної України транснаціоналізація підприємств може бути економічним механізмом, який визначить нові пріоритети суспільного відтворення, цілі зовнішньоекономічної політики, особливості та умови участі країни в міжнародному поділі праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам дослідження феномену ТНК, економічного механізму їх функціонування, пріоритетів та проблем розвитку в умовах глобалізації присвячено ряд праць зарубіжних і вітчизняних науковців. Авторами Робінзоном Р., Кіндлбергером С., Перлмутером Х., Руттом Ф., Хіршем С., Ангмоном Т. здійснений аналіз передумов, етапів формування і факторів розміщення транснаціональних компаній. Білоус Т.Я., Білошапка В.А., Рокоча В., Плотніков В., Новицький В., Руденко Л. дослідили типи, організаційні форми інтеграції компаній, механізм їх функціонування. Серед інших науковців необхідно відмітити: Котлер Ф., Саркісянц А., Мовсіян А., Крозе І., Шемаї М., Огнівцев С., Деримов М., Цветков В., Семенов К., Ленський Е., Долгов С., Макогон Ю., Білорус О., Соскін О. та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, не дивлячись на такий науковий здобуток, поведінка ТНК постійно змінюється, їх вплив на нові економічні системи неоднозначний, що потребує постійного наукового моніторингу.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є аналіз походження ТНК, дослідження сучасного етапу транснаціоналізації світової економіки та визначення перспектив розвитку транснаціональних процесів в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ

Теоретичне осмислення розвитку транснаціональних корпорацій почалось ще в 30-х роках ХХ століття з досліджень Д. Вільямса, який показав наявність протиріч між неокласичною теорією міжнародної торгівлі і розвитком міжнародного виробництва та М.Бая, який досліджував ефективність вертикально інтегрованих компаній. Однак, справжній науковий розвиток проблематика транснаціоналізації господарства отримала в 60-80-х роках ХХ ст. Саме у цей час формуються основні теоретичні концепції діяльності ТНК, обґрунтовуються причини виникнення та поширення ТНК. Тут необхідно виділити дослідження руху прямих зарубіжних інвестицій в Європу Вернона Р., диверсифікації інтеграційної стратегії ТНК Кейвса Р., фінансування ТНК своїх зарубіжних виробництв Алібера Р. тощо [1].

Дослідження вчених із різних наукових шкіл дозволили сформувані основні чинники появи транснаціональних корпорацій:

- отримання дешевих або якісних факторів виробництва;
- вихід на нові ринки збуту;
- зниження рівня конкуренції;
- зниження витрат виробництва;
- підвищення конкурентоспроможності.

На основі перелічених чинників були сформовані теоретичні концепції діяльності ТНК, які умовно можна розділити на декілька груп (табл.1).

Перелічені теоретичні концепції свідчать, що вихід економічних стратегічних інтересів фірм за межі національних кордонів забезпечують все більше можливостей для свободи пересування факторів виробництва, товарів, капіталу. Це, в свою чергу, дає фірмам можливість отримання надприбутків, розширення економічного впливу не тільки в рамках певної галузі, а й в світовому економічному просторі.

Досліджуючи процеси інтернаціоналізації виробництва в різних галузях, вчені дотепер шукають силу, яка забезпечує подальший рух цього процесу. Найсучаснішим дослідженням та теорією інтернаціоналізації є еkleктична теорія Даннінга Дж. [2]. Відповідно до неї фірма займається міжнародним виробництвом при виконанні таких умов:

1. Фірма має певні переваги, яких не мають конкуренти з інших країн, наприклад, у сфері НДДКР, менеджменту, інновацій тощо;
2. Власні переваги можуть бути ефективно використаними тільки самою фірмою, а не шляхом їх продажу чи лізингу іншим компаніям.
3. Фактори місця розташування: «доступні всім фірмам незалежно від їх розміру та країни походження, але які є в окремих регіонах. Вони включають різницю у: витратах виробництва; структурі і розміру ринку; впливу національної влади».

Дані умови властиві загальному міжнародному виробництву. Виходячи з цих умов фірма визначає для себе тип міжнародного виробництва. Згідно з Даннінгом Дж. існує п'ять основних типів міжнародного виробництва [2]:

- Виробництво, орієнтоване на використання ресурсів;
- Виробництво, орієнтоване на широкий ринок;
- Виробництво, раціонально спеціалізоване;
- Виробництво, орієнтоване на кінцевого споживача;
- змішане виробництво.

Таблиця 1 – Теоретичні концепції діяльності ТНК

Чинник	Концепція	Суть концепції	Прихильники концепції
Отримання дешевих або якісних факторів виробництва	Теорія привласнення	Компанія, яка має конкурентні технологічні переваги, здійснює іноземне інвестування для того, щоб насамперед підвищити ефективність використання новітніх технологій та створювати нові кращі продукти	Рокочі В.
Вихід на нові ринки збуту	Теорія організаційних форм ТНК	Основним показником ефективності діяльності ТНК є форма її організації. Національні особливості в організаційних структурах ТНК неухильно втрачають свою вартість, і ТНК, поза залежність від розташування їх головних офісів, поступово перетворюються на наднаціональні об'єднання, які переслідують одну мету – максимізацію прибутку шляхом встановлення економічного господарювання у світовому масштабі	Акої М., Самсон І.
Зниження рівня конкуренції	Теорія ринкової влади	Для ТНК основною метою виступає отримання ринкової влади. На ранніх стадіях зростання фірма розширює свою частку на національному рівні, потім – на міжнародному, шляхом злиття і поглинання, збільшуючи концентрацію виробництва і капіталу	Хаймер С., Рокочі В.
Зниження витрат виробництва	Теорія інтернаціоналізації	Мета створення ТНК – зменшення трансакційних витрат та економія на масштабі сфери діяльності	Коуз Р., Вільямсон О., Пенроуз Е.
	«Податкова» теорія	Метою прямого іноземного інвестування є прагнення ТНК зменшити обсяг податкових відрахувань двома способами: створення філії в країні з низькими податками; використання трансфертного ціноутворення, яке дає можливість зареєструвати прибутки в країнах з низькою ставкою оподаткування, незалежно від країни, в якій було отримано прибуток	Рокочі В., Хорошун О.
Підвищення конкурентоспроможності	Концепція міжнародної конкурентоспроможності	Основа цієї концепції – модель життєвого циклу продукту. Зростання ТНК відбувається за стадіями розвитку відповідної галузі промисловості, а динаміка розвитку кожної стадії і її тривалість визначаються життєвим циклом продукту	Вернон Р., Стобаух Р.
	Еклектична теорія міжнародної інвестиційної та виробничої діяльності	Еклектична концепція увібрала в себе основні положення всіх вищерозглянутих підходів і базується на основних наукових напрямках економічних досліджень: менеджменті, маркетингу, фінансах, теорії організацій, міжнародних відносинах, праві, економічній історії, регіональних дослідженнях	Даннінг Дж.

Таким чином, залежно від першочергових умов, які має фірма, вона обирає тип міжнародного виробництва. Відповідно до теорії Даннінга Дж. однією з провідних характеристик транснаціоналізації є різноманітність її можливих форм і моделей.

Ця теза важлива для української економіки, оскільки дозволяє позитивно налаштувати вітчизняні підприємства на розширення господарської діяльності у міжнародному просторі. Український бізнес все більше зацікавлений в міжнародному виробництві у двосторонньому напрямі – залучення інвестицій всередину країни та власна експансія за межами країни. Це свідчить про поширення ідей транснаціоналізації в Україні.

Що ж являє собою транснаціональна корпорація? Серед науковців немає єдиного погляду на цю форму господарювання. Загальне визначення ТНК дає електронний словник термінів «Вікіпедія» [3], згідно з яким транснаціональна компанія (корпорація) або ж скорочено ТНК – компанія (корпорація), що володіє виробничими підрозділами в декількох країнах. За визначенням ООН, транснаціональні корпорації (ТНК) – це «підприємства, що є власниками, або такими, що контролюють виробництво товарів чи послуг за межами країни, в якій вони базуються», при цьому ТНК можуть як набувати статусу корпорації, так і не мати цього статусу [4].

Також ТНК розглядаються як більш сучасна форма міжнародних корпорацій. Найзагальніше визначення МНК – це міжнародні за складом і характером діяльності суб'єкти господарського життя, які функціонують на принципах корпоративної власності з акціонерною формою управління та розподілу прибутків у міжнародному масштабі [5]. Водночас на відміну від міжнаціональних компаній ТНК утворюються як національні щодо капіталу й контролю і міжнародні за сферою своєї діяльності. Діяльність цих підприємств має наднаціональний, наддержавний характер і веде до створення наддержавних зв'язків.

Ще одним визначенням ТНК є таке: ТНК – це мережа взаємозв'язаних підприємств, які походять з однієї країни і мають складові частини та філії в інших країнах. ТНК володіють або контролюють комплекси виробництва та/або обслуговування, що знаходяться за межами країни базування. На відміну від звичайної корпорації, яка функціонує на світових ринках, ТНК переносить за кордон не товар, а сам процес вкладання капіталу, поєднуючи його із закордонною робочою силою в межах міжнародного виробництва [6].

Усі вищевказані визначення доповнюють одне одного і об'єднують навколо характерних рис транснаціональних компаній: збереження національності походження компанії, багатонаціональність представництв, економічна експансія на зарубіжних ринках, вкладання капіталу.

Таким чином, транснаціональна компанія – це підприємство, яке походить з однієї країни та вкладає ресурси у розширення своєї діяльності на міжнародному ринку шляхом заснування дочірніх компаній, відкриття філій в інших країнах з метою отримання найвигідніших умов господарської діяльності, що, в свою чергу, приводить до максимізації прибутку компанії та підвищення економічного впливу компанії на національні економічні системи світу.

Дане визначення відображає положення теоретичних концепцій виникнення та розвитку ТНК та обґрунтовує мотиви діяльності таких компаній. З даного визначення випливає, що для транснаціональної корпорації не обов'язковим є великий розмір, але обов'язковим є гнучкість структури управління. Ця теза набуває особливого значення в сучасних умовах тотальної інформатизації та розвитку інформаційних технологій. Окрім того, визначення дає зрозуміти сутність і наслідки

діяльності ТНК для України та її національної економічної системи. Це визначення показує як позитивні, так і негативні моменти транснаціоналізації.

ТНК на сучасному етапі контролюють більше половини світової торгівлі і фінансів, найбільш прибуткові галузі і виробництва в різних країнах. На сьогоднішній день ТНК є основою народногосподарського комплексу країн з розвинутою ринковою економікою. Вагома роль у перетворенні світової економіки у міжнародне виробництво належить транснаціональним фінансово-промисловим групам (ТФПГ) як одній з найбільш розповсюджених форм існування ТНК, які забезпечили розвиток НТП у всіх його напрямках: технічного рівня і якості продукції; ефективності виробництва; удосконалення форм менеджменту, управління підприємствами. Сучасні ТНК у додаток до існуючого міжнародного обміну товарами і послугами створили міжнародне виробництво, відповідну йому сферу послуг, сприяючи перетворенню в основному локальних (міжкраїнових, регіональних) міжнародних економічних відносин у глобальні.

Важливим якісним критерієм ТНК є поведінка компанії, її стратегія менеджменту, одночасна орієнтація на внутрішнє і зовнішнє середовище, відносини зі своїми клієнтами і конкурентами. Окрім того, значну роль у становленні національних ТНК відіграє держава. Вона заохочує їх діяльність у міжнародному масштабі і забезпечує ринки збуту шляхом укладання політичних, економічних і торговельних союзів і міжнародних договорів.

Комісія ООН за ТНК виділяє ряд ознак, за якими у сучасних умовах варто розпізнавати ТНК. До таких умов відносять [4]:

- річний оборот повинен складати більше ніж 1 млрд дол. США;
- філії та/або дочірні компанії повинні знаходитися не менше ніж у 6 країнах світу;
- частка закордонних активів повинна становити 25-30% у загальній вартості активів компанії;
- 1/5 – 1/3 загального обсягу обороту компанії повинна походити із зовнішніх ринків, ніж ринок країни базування.

Компаніям досить відповідати хоча б одному з цих критеріїв, щоб вважатися транснаціональною компанією. Водночас сучасні найбільші транснаціональні компанії відповідають всім переліченим умовам. Глобальні ТНК, що виникли на початку 80-х років минулого століття, характеризуються такими ознаками:

- планетарним баченням ринків і здійсненням конкурентних дій у світовому масштабі;
- поділом світових ринків з небагатьма іншими ТНК;
- координацією дій своїх філіалів на основі нових інформаційних технологій, гнучкою організацією кожного окремого виробничого вузла, уніфікацією бухгалтерського обліку і аудиту;
- об'єднання філіалів, підприємств і спільних підприємств в єдину міжнародну мережу управління, яка, в свою чергу, є інтегрованою з іншими мережами ТНК;
- здійсненням економічного і політичного впливу на держави, в яких діють ТНК.

Ядро світогосподарської системи становлять близько 500 ТНК, що мають практично необмежену економічну владу. Всього у світі діють приблизно 60 тис. фінансово-промислових груп і ТНК, що мають близько 250 тис. філіалів за межами країн базування, контролюючи до 50% світового промислового виробництва, 65% зовнішньої торгівлі, 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технології і ноу-хау. При цьому більша частина платежів, пов'язаних з трансфертом нових технологій,

здійснюється всередині ТНК: у США їх частка становить 80%, у Великобританії – 90% [7].

На фоні вищезазначених процесів відбувається зростання обсягів міжнародного виробництва. Обсяги продажів, доданої вартості і експорту 78 000 ТНК і їх 780 000 закордонних філіалів збільшилися відповідно на 18%, 16% і 12%. На них припадало 10% світового ВВП і 1/3 світового експорту. На першому місці у світі за кількістю діючих у країні зарубіжних філіалів знаходиться Китай, а темпи зростання ряду ТНК з країн, що розвиваються і країн з перехідною економікою, за останні 15 років перевищили показники ТНК з розвинутих країн.

Серед транснаціональних компаній домінують ТНК розвинених країн, разом з тим у світі спостерігається збільшення кількості нефінансових ТНК з країн, що розвиваються, в переліку 100 найбільших ТНК: з 5 в 2004р. до 9 у 2008р. Відбувається це через швидку інтернаціоналізацію операцій країн з ринком, що формується. У 2008 р. обсяги зарубіжних продажів і чисельність працівників за кордоном 100 найбільших ТНК країн, що розвиваються, зросли відповідно на 48% і 73%. У переліку 100 найбільших ТНК країн, що розвиваються, переважає Азія (78 ТНК), наступні позиції займають Африка і Латинська Америка (по 11 компаній). ТНК зазначеної регіональної приналежності у своїй діяльності охоплюють більш широкий перелік галузей, ніж найбільші ТНК з розвинутих країн.

Проведений вище аналіз теоретичних положень діяльності ТНК та розгляд основних практичних результатів їх діяльності у світі дозволяє виділити такі переваги перетворення фірм у ТНК:

- використання всіх можливих ресурсів інших країн для досягнення мети діяльності;
- уникнення митних бар'єрів і проникнення на важкодоступні ринки;
- зникнення внутрішньої обмеженості ринку країни базування;
- зростання розміру підприємства та максимізація прибутку;
- отримання дешевих і якісних ресурсів;
- вибір оптимального рівня оподаткування тощо.

Транснаціональні компанії отримують переваги внаслідок різниці в економічному положенні країн розміщення свого капіталу. Саме маючи розгалужену структуру філій та дочірніх компаній ТНК реалізують свої можливості на світовому ринку. Одночасно транснаціональні компанії підкріплюють позиції своєї держави на території інших країн, створюючи там анклавні власності. Така система власності за кордоном забезпечує реальний міжнародний вплив держави. Транснаціональні компанії та їх діяльність збільшуються не тільки кількісно, але й якісно впливають на світову економічну систему в контексті процесу глобалізації.

Транснаціональний капітал доволі часто може діяти всупереч національній безпеці країн, розрушати державність країн, впливаючи негативно на політичну і економічну ситуацію в них. Створюючи конкуренцію національним державам, ТНК можуть здійснювати негативний вплив на розвиток національного бізнесу, що спричинює протидію з боку національних економік. Виступаючи як володарі могутніх ресурсів (прямі інвестиції ТНК в приймаючі країни становлять близько 200 млрд дол.), ТНК застосовують різні способи тиску на державні уряди з метою зменшення імовірності інвестиційного ризику.

Вітчизняна національна економічна система, розвиваючи транснаціональну діяльність, має на меті вирішення двох основних завдань: залучення необхідного для розвитку капіталу та проведення власної політики експансії на зарубіжних ринках. Саме з цієї точки зору розглянемо динаміку поширення ідей транснаціоналізації в українському бізнесі.

В Україні станом на 1 січня 2009 р. було зареєстровано 2307 іноземних підприємств, що порівняно зі станом на 1 січня 2008 р. (2323) характеризує зниження іноземної активності на українському ринку (табл. 2).

Таблиця 2 – Динаміка участі іноземного капіталу в українській економіці

01.01.2006 р.	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	01.01.2009 р.
2315	2347	2323	2307
*За даними Державного комітету статистики України [8]			

Більша частина даних підприємств зосереджена в галузі торгівлі та ремонту, в переробній промисловості, в операціях з нерухомістю, будівництві (рис. 1).

Як бачимо, іноземні компанії не прагнуть вкладати кошти у високотехнологічні галузі, а більшість інвестицій спрямовують на торгівлю – галузь, яка дозволяє швидко отримувати високі прибутки. Переробна промисловість також є пріоритетною галуззю для іноземних інвесторів, що є позитивним для економіки України. Адже саме переробна промисловість дозволяє виробляти кінцевий продукт і оновлювати технологію переробки. Наступними за пріоритетністю є галузь нерухомості та будівництва.

Ці дві галузі є традиційно привабливими для іноземних інвесторів в економіках, що розвиваються. Іноземні інвестиції у будівництво дозволили Україні зайняти вигідну позицію на світовому ринку в цій галузі. Україна активно експортує послуги будівництва на світовий ринок.

Однак негативними залишаються показники в основних галузях економіки України: добувна промисловість, сільське господарство, енергетична галузь. Недоінвестування цих галузей призводить до їх відставання від міжнародного рівня, застарівання обладнання, руйнації.

Що стосується іншого напрямку розвитку українських ТНК, то тут взагалі ще рано казати про який-небудь прогрес. На сьогоднішній день найвищою формою господарської діяльності, яка існує всередині країни, є фінансово-промислові групи, які мають на меті подальше розширення своєї діяльності і перетворення у транснаціональні корпорації. Серед таких груп можна відмітити фінансово-промислову групу «Приват», фінансово-промислову групу «Інтерпайп». Водночас навіть такі потужні виробничо-фінансові комплекси не можуть бути на міжнародній арені на рівні інших ТНК світу.

Серед об'єктивних проблем, які існують в Україні щодо розширення діяльності ТНК, слід підкреслити такі:

- нестабільність політико-правового середовища країни;
- нерозвиненість ринкової інфраструктури;
- нестабільність курсу національної валюти;
- нерозвиненість внутрішнього інвестиційного ринку;
- обмежена зовнішня орієнтація бізнесу;
- інформаційна відсталість країни;
- невеликі (у світовому масштабі) розміри бізнес-груп;
- наздоганяючий характер науково-технологічної діяльності, інноваційної складової господарювання;
- криза високотехнологічних галузей економіки тощо.

З огляду на вищевикладене важливим є з'ясування наслідків розширення діяльності ТНК на українському ринку та виділення основних напрямків розвитку власних ТНК.

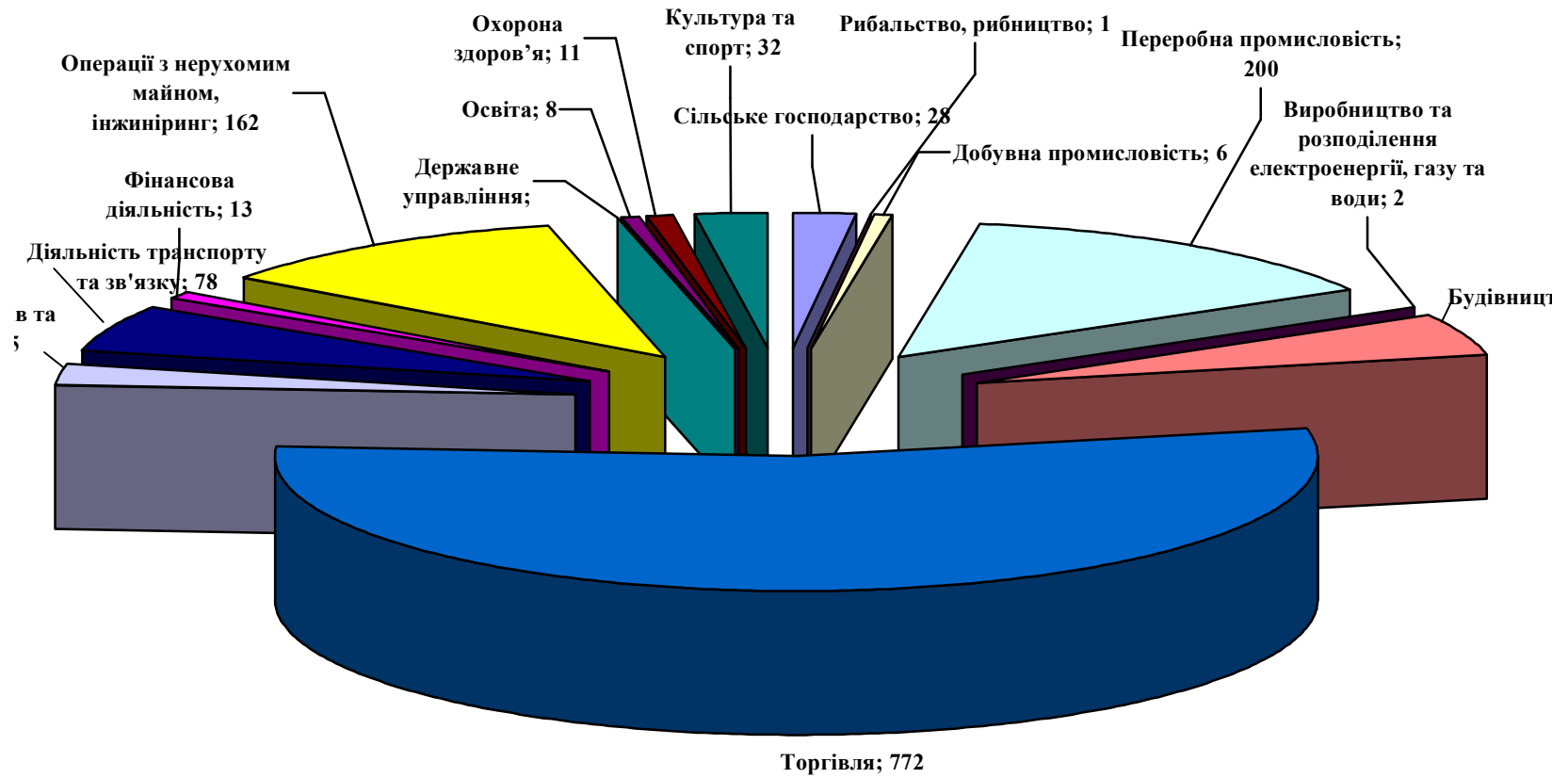

Рисунок 1 – Розподіл іноземних підприємств в Україні за галузями економіки [8]

На особливу увагу заслуговують питання економічної безпеки, під якою розуміють стан національної економіки, що забезпечує задоволення життєво важливих потреб країни в матеріальних благах незалежно від виникнення у світовій економічній системі або всередині країни формажорних обставин соціально-політичного, економічного чи екологічного характеру [9].

Напрями та перспективи сталого розвитку національної економічної системи України та транснаціоналізація її господарства повинні визначатися перспективними і економічно безпечними для держави завданнями:

- розвитком процесів енергетичної інтеграції на пострадянському просторі;
- перспективами інтеграції України до світового ринку металургійної продукції;
- перспективами інтеграції України до світового ринку послуг;
- напрямами розбудови транскордонного співробітництва за участю України.

Реалізація цих напрямів з урахуванням впливу транснаціоналізації вимагає державної підтримки щодо технічного переозброєння виробництва і залучення іноземних інвестицій. Ефективна реалізація зазначених напрямів повинна забезпечуватися виконанням ряду умов:

- залученням іноземних інвестицій у проекти структурної трансформації промисловості;
- збільшенням обсягів інвестиційних ресурсів у проекти технічного переозброєння виробництва;
- ефективним використанням інвестиційних ресурсів;
- розвитком галузей матеріального виробництва, що визначають міжнародну конкурентоспроможність національної економіки;
- створення умов для найбільш повного використання експортних можливостей України.

Дослідження зарубіжних та вітчизняних літературних джерел з питання транснаціоналізації господарства показало, що існують як позитивні, так і негативні наслідки цього процесу. Для кожної окремої країни такі наслідки будуть специфічними, водночас при розбудові національної економічної системи України необхідно враховувати узагальнені чинники (табл. 3).

Для ефективного розвитку ТНК в Україні та для збереження національних інтересів держави необхідно проводити досить обмежену політику міжнародного розширення виробництва та відкриття кордонів держави. Звідси випливає необхідність розглянути роль держави у взаємовідносинах з ТНК. Побудова взаємовідношень приймаючої держави, особливо це актуально для України, з ТНК, повинна ґрунтуватися на декількох важливих моментах:

- діяльність ТНК владою приймаючої країни необхідно обов'язково розцінювати з позиції наслідків як позитивних, так і негативних;
- розробляючи регулятивні документи відносно ТНК, необхідно виходити насамперед з національних інтересів країни і враховуючи можливі наслідки щодо національної безпеки країни;
- участь ТНК у розробленні спільної взаємовигідної економічної політики є більш ефективним засобом налагодження відносин країни з ТНК порівняно з протекціоністською політикою;
- можливості ТНК щодо залучення іноземного капіталу дозволяють зменшити безробіття у приймаючій країні, позитивно впливати на переміщення великих виробничих ресурсів;
- необхідно виважено підходити до напрямів інвестиційної активності ТНК у приймаючій країні, заохочуючи приплив іноземних

інвестицій у пріоритетні для національної економіки галузі, і обмежуючи – в стратегічно важливі для економічної безпеки країни галузі;

– всі відносини з іноземними інвесторами, ТНК повинні бути чітко прописані в міжнародних угодах та нормативно-правових актах приймаючої країни: ТНК перш за все виходить з власної вигоди, а вже потім пристосовується до вимог держави;

– намагатися нівелювати використання ТНК як форму переказу капіталів трансфертних цін.

Таблиця 3 – Позитивні та негативні риси транснаціоналізації в розвитку сучасної національної економічної системи України

Позитивні риси	Негативні риси
Міжнародна спеціалізація на базі взаємопроникнення капіталу	Посилення конкуренції на внутрішньому ринку, занепад вітчизняного виробника
Формування міжнародних галузевих та господарських територіальних одиниць (кластерів)	Поступова руйнація національного економічного державного суверенітету – поява наднаціональних економічних утворень – ТНК
Вирівнювання національних відтворювальних виробничих структур	Різде зростання транскордонного злиття і поглинання вітчизняних компаній
Свобода пересування факторів виробництва, товарів	Розташування на території держави трудомістких, енергоємних та матеріаломістких, екологічно небезпечних виробництв
Доступ до більш якісних і дешевих ресурсів	Відтік капіталу, перерахунок прибутку в промислово розвинуті країни
Розвиток науково-технічної сфери	Уникнення оподаткування прибутку
Розширення інноваційної діяльності	Розподіл фінансових ресурсів країни між крупними ТНК з обмеженим фінансуванням середнього бізнесу
Якісний розвиток виробництва країни	Занепад галузей економіки, які не є привабливими для ТНК
Посилення ролі держави (країни-базування ТНК) в міжнародному просторі	Вплив ТНК на економічну владу країни

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновок, що основою забезпечення економічної безпеки країни у процесі транснаціоналізації господарства є постійна цілеспрямована діяльність держави зі створення конкурентних переваг провідних галузей національної економіки на зовнішніх і внутрішніх ринках, наукові основи забезпечення яких потребують подальшого вивчення і вдосконалення.

SUMMARY

INFLUENCE OF MULTINATIONAL CORPORATIONS ON DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMIC SYSTEMS

E.V. Terekhov, O.V. Prokopenko

In the article essence of multinational corporations, their personal touches and their negative consequences positive and is explored for a national economy.

Key words: *multinational corporations, world economy, globalization, globalization of production.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: навчальний посібник / С.О. Якубовський, Ю.Г. Козак, О.В. Савчук та ін.; за ред. С.О. Якубовського, Ю.Г. Козака, О.В. Савчука. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 488 с.
2. Dunning I. The theory of the multinational enterprise: an application to multinational office location / I. Dunning, G. Hand Norman. – 1992.
3. <http://uk.wikipedia.org/wiki>
4. International business. – NY. : The Dryden Press, 2005.
5. Дадалко В.А. Мировая экономика / В.А. Дадалко.– Мн.: Ураджай, «Интерпрессервис», 2001. – 592 с.
6. Філіпченко А.С. Економіка зарубіжних країн [Електр. підручник]. – Режим доступу: <http://www.StudentBooks.com.ua>
7. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції. Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій / О.І. Рогач. – К. : Либідь, 2005. – 720 с.
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Градов А.П. Национальная экономика : [2-е изд.] / А.П. Градов. – 2-е изд. - СПб.: Питер, 2005. – 240 с.

Надійшла до редакції 27 травня 2009 р.